

*dr hab. Wiesław M. Maziarz, prof. US*¹

Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług
Uniwersytet Szczeciński

Analiza możliwości wykorzystania ekonomii społecznej jako narzędzia redukcji nierówności społecznych na przykładzie województwa zachodniopomorskiego

WPROWADZENIE

Problematyka nierówności ekonomicznych w Polsce jest wciąż bardzo aktualna. Najlepszym tego dowodem jest poziom ubóstwa w Polsce. Według danych prezentowanych przez GUS w 2018 r. zasięg ubóstwa szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, wynosił dla ubóstwa skrajnego 5,4%, dla ubóstwa relatywnego około 14,2%, natomiast dla ubóstwa ustawowego 10,9% (*Zasięg ubóstwa...*, 2019, s. 1). Oznacza to, że znaczny odsetek obywateli Polski jest zmuszony do życia w warunkach dotkliwego niedostatku. Co więcej, w stosunku do 2017 r. liczba osób żyjących w ubóstwie wzrosła, przy czym w przypadku ubóstwa skrajnego o 1,1%. Zjawisko to dotyczy głównie osób zamieszkujących obszary nieurbanizowane, legitymujących się niskim wykształceniem, utrzymujących się ze świadczeń społecznych, dotkniętych niepełnosprawnością oraz osób starszych. Duże nierówności ekonomiczne w Polsce istnieją pomimo znacznego wzrostu transferów finansowych z budżetu państwa na świadczenia społeczne. Okoliczność ta rodzi uzasadnione pytania czy państwo kształtując w sposób ogólny warunki pracy i życia społecznego, jest w stanie samodzielnie niwelować nierówności ekonomiczne. Doświadczenia krajów bogatszych od Polski wskazują, iż polityka społeczna państwa może być wspomagana przez działania obywatelskie, mające charakter inicjatyw lokalnych. Takie działania przyjęto określać mia-

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Szczeciński, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, ul. Cukrowa 8, 71-004 Szczecin; tel. +48 91 444 31 61; e-mail: wieslaw.maziarz@wzieu.pl. ORCID: 0000-0002-9676-6099.

nem ekonomii społecznej. Celem artykułu jest ocena wpływu wykorzystania ekonomii społecznej na zmniejszenie nierówności ekonomicznych. Aby osiągnąć założony cel w artykule wykorzystano metody analizy przyczynowo-skutkowej, krytycznej analizy literatury i analizy studium przypadków. Informacje wykorzystane w części praktycznej pracy zostały pozyskane podczas obserwacji uczestniczącej, która była prowadzona w sektorze ekonomii społecznej w latach 2013–2018. Artykuł ma charakter teoretyczno-poznawczych rozważań, które odniesiono do specyfiki województwa zachodniopomorskiego.

EKONOMIA SPOŁECZNA – PODSTAWOWE POJĘCIA

Ekonomia społeczna funkcjonuje w świadomości uczestników życia gospodarczego w Polsce od kilkunastu lat, aczkolwiek jej korzenie sięgają do dzieł J. de Sismondiego, który tworzył na przełomie XVIII i XIX wieku. W literaturze brak jest powszechnie akceptowanego określenia ekonomii społecznej, jak również zakresu zadań przypisanych tej działalności. Powszechną praktyką jest pomijanie definiowania ekonomii społecznej traktując pojmowanie jej jako coś oczywistego, gdy tymczasem oczywiste nie jest. Przykładem bezradności w stosunku do definiowania ekonomii społecznej jest stwierdzenie, iż „każdy wie, że istnieje, ale nikt nie wie, co to jest”. Zostało ono zapisane podczas Europejskiej Konferencji Ekonomii Społecznej, która odbyła się w Pradze w 2002 r. Rozpoczynając omawianie istoty ekonomii społecznej, trzeba stwierdzić, iż właściwy dla tej formy działalności byłby termin gospodarka społeczna. Na obecnym etapie rozwoju ekonomia społeczna nie jest nauką, a tylko jednym z sektorów gospodarki, który powstał jako odpowiedź na niedoskonałości rynku. Definiując ekonomię społeczną, warto na nią spojrzeć z różnych perspektyw. Można o tym zjawisku mówić, jako o (Góździ, 2008, s. 204):

- rzeczowniku – gdzie ekonomię społeczną należy traktować jako zbiór instytucji,
- przymiotniku – gdzie ekonomia społeczna jest specyficznym rodzajem ekonomii charakteryzującym się określonymi cechami: wartością i rodzajem relacji między uczestnikami,
- przestrzeni – gdzie ekonomia społeczna widziana jest jako sieć, sposób komunikacji między uczestnikami, możliwość mobilizowania różnorodnych zasobów, bardziej „dostęp” do dóbr niż ich posiadanie.

Brak jednoznacznej definicji ekonomii społecznej utrudnia także określenie, czym są podmioty funkcjonujące w tym sektorze. W sposób ogólny można stwierdzić, iż są to organizacje oparte na następujących zasadach (Małeczka-Łyszczek, 2017, s. 209):

- nadrzędności celu indywidualnego i społecznego nad kapitałem,
- dobrowolnym i otwartym członkostwie,
- demokratycznej kontroli sprawowanej przez członków,

- połączeniu interesów członków/użytkowników lub interesu ogólnego,
- samorządności i niezależności od władz publicznych,
- wykorzystaniu nadwyżek do realizacji celów zrównoważonego rozwoju, w interesie członków lub ogółu.

MODEL FUNKCJONOWANIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W POLSCE

Istniejący w Polsce model ekonomii społecznej oparty jest na funkcjonowaniu dwóch form podmiotów:

- instytucji reintegracyjnych,
- przedsiębiorstw społecznych.

Podmioty reintegracyjne pełnią ważną rolę w przyjętym modelu ekonomii społecznej, bowiem sprzyjają inkluzji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem. Ich zadaniem jest:

- w przypadku Centrów i Klubów Integracji Społecznej, pomoc wykluczonym w osiągnięciu aktywizacji zawodowej i rozwoju społecznym poprzez zatrudnienie socjalne,
- w odniesieniu do Warsztatów Terapii Zajęciowej wspieranie osób niepełnosprawnych w rozwoju umiejętności społecznych i zawodowych,
- w przypadku Zakładów Aktywności Zawodowej łączenie działalności o charakterze rehabilitacyjnym z działalnością komercyjną.

Podmioty reintegracyjne tworzone są przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i osoby prawne.

Głównymi podmiotami ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne, niektóre spółdzielnie oraz stowarzyszenia i fundacje prowadzące działalność gospodarczą i przeznaczającą zyski z tej działalności na cele społeczne. Zakres przedmiotowy działalności tych podmiotów oraz ich funkcjonowanie pozwala uznać je za przedsiębiorstwa społeczne.

W koncepcji ekonomii społecznej w Polsce widoczny jest podział ról. Instytucje reintegracyjne odpowiadają za działania pozwalające na wyjście z wykluczenia społecznego, natomiast na przedsiębiorstwach społecznych spoczywa zatrudnienie i pomoc w wyjściu z problemów bytowych. Redukcja nierówności ekonomicznych to głównie zadanie dla przedsiębiorstw społecznych.

W modelu ekonomii społecznej istotną rolę odgrywa system instytucji wspierających, tzw. Ośrodki Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES). Celem ich działalności jest wsparcie szkoleniowe i doradcze dla osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstw społecznych oraz tworzenie podmiotów ekonomii społecznej. Ważnym czynnikiem wspierającym rozwój ekonomii społecznej w Polsce są środki finansowe, które wspierają strukturę sektora, sferę instytucjonalną, systemy szkoleń i doradztwa, dotacje na działalność przedsiębiorstw społecznych oraz wsparcie pomostowe.

Elementem wspierającym funkcjonowanie ekonomii społecznej są tzw. klauzule społeczne w zamówieniach publicznych, które umożliwiają zamawiającemu zawarcie w opisie przedmiotu zamówienia wymagań związanych z realizacją zamówienia aspektów gospodarczych, społecznych, związanych z innowacyjnością lub zatrudnieniem osób bezrobotnych, młodocianych, niepełnosprawnych (Ustawa, 2004).

Reasumując rozważania można stwierdzić, iż ekonomia społeczna w Polsce stała się obszarem gospodarki funkcjonującym w warunkach uprzywilejowanych. Świadczy o tym wsparcie finansowe oraz merytoryczne dla instytucji i podmiotów wchodzących w skład tego sektora. Pomimo tego poziom zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej wynosił w 2015 r. 2,3% i od 2010 r. zmniejszył się o 11% (*Krajowy Program...*, 2019, s. 14, 19). Z jednej strony jest to zapewne wynikiem dobrej koniunktury gospodarczej i rosnącej liczby miejsc pracy na rynku. Z drugiej natomiast może świadczyć o malejącej atrakcyjności ekonomii społecznej.

EKONOMIA SPOŁECZNA JAKO NARZĘDZIE OGRANICZANIA NIERÓWNOŚCI EKONOMICZNYCH

Silne wsparcie dla ekonomii społecznej wynika z faktu, iż sektor ten jest uznany za ważne narzędzie realizacji polityki społecznej państwa, wobec osób ubogich oraz części niepełnosprawnych. Tradycyjne metody polityki społecznej wobec tych grup skupiały się głównie na transferach socjalnych, natomiast inwestując w ekonomię społeczną państwo proponuje potrzebującym, aby sami wzięli odpowiedzialność za los swój i rodziny. Z obserwacji wynika, iż członków grup społecznych, do których kierowane są działania ekonomii społecznej charakteryzują niskie kwalifikacje zawodowe, długotrwałe pozostawanie bez pracy, brak zainteresowania poszukiwaniem pracy poza miejscem zamieszkania, często demoralizacja będąca wynikiem braku zatrudnienia, uzależnienie od wsparcia opieki społecznej oraz transferów finansowych ze strony państwa. Ekonomia społeczna stanowi dla tych grup społecznych szansę na zmianę dotychczasowych warunków życia i sytuacji ekonomicznej. Umożliwia między innymi:

- reintegrację społeczną, której celem jest wzmocnienie samooceny i poczucia własnej wartości oraz odbudowanie umiejętności uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności, pełnienia ról społecznych w miejscu pracy czy zamieszkania,
- reintegrację zawodową, związaną z pozyskaniem odpowiednich kwalifikacji zawodowych umożliwiających samodzielne świadczenie pracy na rynku i poprawę sytuacji ekonomicznej.

Szczególną uwagę należy zwrócić na obszar reintegracji społecznej, związany z koniecznością powtórnego przyswojenia przez uczestników ekonomii społecznej, norm i wartości, przyjętych w danej społeczności lokalnej. Działania te są podstawą do tworzenia kapitału społecznego, który można zdefiniować jako „funkcjonalną

całość wartości, norm i sieci determinujących relacje międzyludzkie umożliwiające osiągnięcie synergetycznego efektu współpracy ludzi w ich grupach społecznych (Szałkowski, 2008, s. 31). Kapitał społeczny jest dobrem prywatnym, tworzącym się w interakcji z siecią związków publicznych. Wejście w relacje z podmiotami ekonomii społecznej to dla osób wykluczonych wkład w formułowanie własnego kapitału społecznego, który należy postrzegać jako wartość dającą jego posiadaczowi możliwość budowy pozycji społecznej oraz zyskanie przewagi w sferze rywalizacji społecznej. Ważnym elementem kapitału społecznego jest poziom zaufania, dzięki któremu możliwe jest powstawanie trwałych relacji społecznych i sprawne funkcjonowanie jednostek, grup społecznych oraz całych społeczności. Kiedy go brakuje „ludzie stają się bierni i apatyczni, ostrożni w relacjach z innymi, przestają wierzyć w skuteczność jakichkolwiek działań” (Mularska-Kucharek, 2011, s. 76). Udział w działaniach ekonomii społecznej pozwala im to nastawienie zmienić. Jest wyrwaniem się z marazmu i poszukiwaniem możliwości innego funkcjonowania w społeczeństwie. Pozwala na porzucenie pozycji klienta i uzyskanie pełnej niezależności, w tym przede wszystkim ekonomicznej. Może wpłynąć na wzrost poziomu zaufania społecznego, lojalność i solidarność, czyli tych czynników, które są ważne do realizacji współpracy na poziomie lokalnym.

Kapitał społeczny jest kategorią ekonomiczną, którą także można odnieść do przedsiębiorstwa. W takim ujęciu stanowi sumę kapitałów poszczególnych członków organizacji. Kapitał społeczny wpływa w sposób pozytywny na dynamikę rozwoju organizacji społecznej i jej otoczenia, bowiem „ułatwia negocjacje, obniża koszty transakcyjne, skraca proces inwestycyjny, zmniejsza korupcję, zwiększa rzetelność kontrahentów, sprzyja długoterminowym inwestycjom i dyfuzji wiedzy, zapobiega nadużywaniu dobra wspólnego i zwiększa solidarność międzygrupową” (Czapiński, 2008). Przedsiębiorstwo społeczne, w którym kapitał społeczny będzie rósł, osiągnie więcej na polu ekonomicznym i społecznym, co przełoży się na materialne warunki funkcjonowania jego członków oraz stabilny wzrost organizacji.

Istotnym czynnikiem wpływającym na poprawę sytuacji ekonomicznej osób wykluczonych jest także realizowana w ekonomii społecznej reintegracja zawodowa. Często osoba zainteresowana podjęciem pracy nie może jej uzyskać, ponieważ posiadane kwalifikacje zawodowe nie odpowiadają potrzebom rynku, a koszty szkoleń czy kursów są zbyt wysokie. Partycypacja w organizacjach ekonomii społecznej pozwala zainteresowanym zdobyć odpowiednie przygotowanie zawodowe i odnaleźć swoje miejsce na rynku pracy.

Ostatnim aspektem, na który należy zwrócić uwagę w kontekście tworzenia miejsc pracy w ekonomii społecznej i poprawy warunków ekonomicznych osób ubogich, jest wsparcie finansowe udzielane na założenie i rozwój przedsiębiorstw społecznych. Osoby zainteresowane prowadzeniem działalności w ramach przedsiębiorstw społecznych nie potrzebują własnego kapitału. Wsparcie jest udzielane (Rabiega, 2015):

- w formie dotacji, w kwocie 24 tys. zł na utworzenie stanowiska pracy w firmie społecznej, przy czym nie więcej niż 120 tys. zł dla całego podmiotu,
- w formie finansowania pomostowego w kwocie 1850 zł brutto na osobę miesięcznie przez rok.

Wsparcie finansowe, poparte pomocą ze strony OWES (doradztwo biznesowe) i jednostek samorządu terytorialnego (klauzule społeczne) powinno pozwolić przedsiębiorstwom społecznym na podjęcie rentownej działalności gospodarczej dostarczającej jego członkom środków na poprawę sytuacji ekonomicznej.

BADANIE WPŁYWU EKONOMII SPOŁECZNEJ NA NIWELOWANIE NIERÓWNOŚCI EKONOMICZNYCH W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

W ujęciu teoretycznym wykazano, iż instytucje i działania ekonomii społecznej mogą wpłynąć na redukcję nierówności ekonomicznych istniejących w Polsce. Warto zatem na przykładzie województwa zachodniopomorskiego przeanalizować efekty podjętych z ramach ekonomii społecznej działań. Sytuacja społeczno-ekonomiczna województwa zachodniopomorskiego jest zadawalająca i nie odbiega od poziomu innych rejonów Polski. Stopa bezrobocia w województwie w połowie 2019 r. kształtowała się na poziomie 6,5%, co oznaczało, że ponad 40 tys. osób zainteresowanych pozyskaniem pracy nie mogło jej otrzymać (*Podstawowe dane o bezrobociu...*, 2019). Udział osób biernych zawodowo w populacji ludności w wieku 15 lat i więcej, wynosił 45,6%, co oznacza, że około 608 tys. osób nie podejmuje pracy. Problem ubóstwa dotyczy także województwa zachodniopomorskiego i o ile wskaźniki nie odbiegają od średniej krajowej, to województwo charakteryzuje się najwyższymi w kraju indeksami w zakresie:

- ubóstwa warunków życia na poziomie – 12%,
- braku równowagi budżetowej – 18%.

Pomimo ogólnie zadowolającej sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, żyje na tym obszarze duża liczba osób, których sytuacja ekonomiczna odbiega od przyjętych standardów, co stwarza pole do działania instytucjom ekonomii społecznej. Jeśli chodzi o podmioty reintegracyjne w województwie zachodniopomorskim jest ich łącznie 60. Ocena ich działalności jest jednoznacznie pozytywna, pełnią bowiem istotną rolę społeczną, przywracając osoby wykluczone na rynek pracy (*Usługi integracji...*, 2017).

Inaczej wygląda sytuacja w sektorze przedsiębiorstw społecznych. Przede wszystkim trudno jest określić liczbę tych, które prowadzą działalność na terenie województwa zachodniopomorskiego. Według Katalogu Spółdzielni Socjalnych, w maju 2018 r. funkcjonowało 68 spółdzielni socjalnych (Katalog Spółdzielni Socjalnych, 2018), natomiast na liście przedsiębiorstw społecznych udostępnionych przez MRPiPS widnieje jedynie 31 podmiotów (*Krajowy Program...*, 2019). Wyjaśnienie tego stanu rzeczy wiąże się z wielkim problemem ekonomii społecz-

nej, którym jest czas trwania firm społecznych na rynku. Prawdopodobnie część wykazanych spółdzielni jest w stanie upadłości, ale nadal można ich dane znaleźć w wykazach KRS. Z tego powodu liczbę podmiotów społecznych prezentowanych przez MRPiPS należy uznać za bliższą prawdzie. Na liście MRPiPS nie ma żadnego podmiotu ekonomii społecznej, który rozpoczął działalność przed 2010 r. a 62% z nich rozpoczęło działalność w ostatnich dwóch latach. Oznacza to, że firmy społeczne zbyt krótko funkcjonują na rynku. Potwierdzają to dokumenty rządowe wskazujące, że 78% spółdzielni socjalnych funkcjonowało na rynku krócej niż 5 lat (*Informacja o funkcjonowaniu...*, 2018, s. 39). To mija się z zasadniczym celem ekonomii społecznej, którym jest zagwarantowanie wykluczonym pracy w długim okresie. Jeśli przedsiębiorstwa społeczne mają pełnić rolę instrumentu redukcji nierówności ekonomicznych muszą przede wszystkim stać się trwałymi i w miarę powszechnym elementem rynku. Pomimo wsparcia finansowego i organizacyjnego firmy społeczne nie są w stanie sprostać warunkom rynkowym. Taka sytuacja ma miejsce także w województwie zachodniopomorskim. Z przeprowadzonych obserwacji wynika, iż powodów takiego stanu rzeczy jest kilka. Warto omówić najważniejsze z nich.

Przed wszystkim przedsiębiorstwa społeczne upatrują swoje szanse na rozwój w niszach rynkowych, w których nikt nie chce prowadzić działalności. To dobry kierunek, jednak często w obsługiwanych niszach rynkowych popyt jest niewielki, często sezonowy lub wręcz incydentalny. Przeszacowanie popytu powoduje, iż po zakończeniu wsparcia finansowego firmy społeczne zaczynają mieć problemy z utrzymaniem rentowności. Błąd wynika albo z niewłaściwie przeprowadzonych badań rynkowych, albo celowej manipulacji.

Innym powodem upadłości firm społecznych jest konkurencja ze strony istniejących podmiotów gospodarczych, które bez żadnego wsparcia zewnętrznego efektywniej funkcjonują na rynku. Być może zaangażowanie własnych środków finansowych powoduje, że właściciele firm prywatnych racjonalniej podchodzą do prowadzenia działalności gospodarczej. Tymczasem z przeprowadzonych badań wynika, iż znaczny odsetek (około 40%) członków firm społecznych nie identyfikuje się z podmiotem, który tworzy oraz traktuje go jako coś niekoniecznie własnego.

Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na okres prowadzenia działalności rynkowej jest fakt, że dla części osób prowadzących przedsiębiorstwa społeczne praca w nich ma charakter dodatkowy, umożliwiający uzyskanie świadczeń, natomiast podstawowa działalność jest prowadzona z pominięciem umowy o pracę. Istotna jest także bliskość niemieckiego rynku pracy, na którym łatwo znaleźć dobrze płatną pracę sezonową.

Przedstawione obserwacje prowokują do pytania o czynniki motywujące do podjęcia działalności w przedsiębiorstwach społecznych. Należy przyjąć, iż na etapie rekrutacji zbyt wcześnie zaczyna mówić się o wsparciu finansowym, które mocno przemawia do wyobraźni niezamożnych osób tworzących przedsię-

biorstwa społeczne. Często to wsparcie finansowe decyduje o podjęciu decyzji o relacjach z instytucjami ekonomii społecznej. Dlatego zdarzają się przypadki, że w niedługi czas po ustaniu finansowania majątek firmy jest zbywany.

Obiektywną przyczyną porażek przedsiębiorstw społecznych są niskie kompetencje zarządcze osób kierujących. Szkolenia mające na celu wzbogacenie wiedzy w tej materii, nie kończą się żadną formą weryfikacji.

Przedstawione dywagacje dotyczą tylko sytuacji negatywnych, których nie można przenosić na całą społeczność uczestników ekonomii społecznej. Istnieją bowiem w Polsce firmy społeczne mające długą historię działalności rynkowej, dzięki którym wiele osób pokonało ubóstwo i zapewniło godne życie sobie i rodzinie.

WNIOSKI

Ekonomia społeczna jest sferą działalności gospodarczej i społecznej, która może stać się efektywnym narzędziem przeciwdziałania nierównościom ekonomicznym i ubóstwu. Idea jest bardzo dobra, niestety praktyczna ich realizacja pozostawia wiele do życzenia. Należy jednoznacznie stwierdzić, iż na chwilę obecną ekonomia społeczna w województwie zachodniopomorskim w sposób marginalny może wpływać na redukcję nierówności ekonomicznych. Dotychczasowe efekty działań w tym obszarze nie są wystarczające i konieczne są modyfikacje obowiązującego modelu ekonomii społecznej w Polsce. Odnoszą się one głównie do funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych i zostały sformułowane w formie zaleceń:

- zintensyfikowanie szkoleń przed stworzeniem przedsiębiorstwa społecznego,
- weryfikacja wiedzy dla osób kierujących przedsiębiorstwem społecznym,
- ustanowienie tutorów wspomagających przedsiębiorstwa społeczne,
- zwiększenie monitoringu działalności przedsiębiorstw społecznych,
- ograniczenie możliwości zbywania majątku przedsiębiorstw społecznych.

Wykorzystanie tych zaleceń w praktyce funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych może zwiększyć wpływ ekonomii społecznej na redukcję nierówności ekonomicznych w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

- Czapiński, J. (2008). Kapitał ludzki i kapitał społeczny a dobrobyt materialny. *Zarządzanie Publiczne*, 2 (4), 5–28.
- Gózdź, D. (2008). Wyjaśnienie podstawowych pojęć z dziedziny ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej. W: D. Kwiecińska, A. Pacut (red.), *Budowanie kompetencji dla przedsiębiorczości społecznej* (s. 203–209). Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego.

- Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2016–2017* (2018). Warszawa: Rada Ministrów. Pobrane z: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/08058D-D855E949FFC12582C10039EC63/%24File/2724.pdf> (2019.09.16).
- Katalog Spółdzielni Socjalnych. (2018). Pobrane z: www.spoldzielniesocjalne.org/index.htm (2019.09.21).
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. Ekonomia Solidarności Społecznej*. (2019). Warszawa: MRPiPS, Monitor Polski z 2019 r. poz. 214.
- Małecka-Lyszczek, M. (2017). Zakres podmioty i klasyfikacja pojęcia podmiot ekonomii społecznej. W: J. Blicharz, L. Zachorko (red.), *Trzeci sektor i ekonomia społeczna. Uwarunkowania prawne. Kierunki działań* (s. 207–218). Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Mularska-Kucharek, M. (2011). Zaufanie jako fundament życia społecznego na przykładzie badań w województwie łódzkim. *Studia Regionalne i Lokalne*, 2 (44), 76–91.
- Podstawowe dane o bezrobociu*. (2019). Szczecin: Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie. Pobrane z: www.wup.pl/pl/dla-instytucji/statystyka-badania-i-analiza/podstawowe-dane-o-bezrobociu (2019.09.21).
- Rabiega, H. (2015). *Dotacje unijne dla spółdzielni socjalnych 2014–2020*. Pobrane z: <https://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/910656,dotacje-ue-2014-2020-spoldzielnia-socjalna.html> (2019.09.16).
- Szałkowski, A. (2008). *Zarządzanie zasobami ludzkimi w organizacji opartej na wiedzy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.
- Usługi integracji społeczno-zawodowej na poziomie NTS 4*. (2017). Warszawa: GUS. Pobrane z: <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/uslugi-publiczne/uslugi-integracji-spolesczno-zawodowej-na-poziomie-nts-4,5,1.html> (2019.09.21).
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2004 r., nr 19, poz. 177).
- Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018*. (2019). Warszawa: GUS. Pobrane z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spolesczna/zasięg-ubostwa-ekonomicznego-w-polsce-w-2018-roku,14,6.html> (2019.09.21).

Streszczenie

W warunkach gospodarki wolnorynkowej tworzenie się nierówności ekonomicznych jest zjawiskiem naturalnym, niemniej jednak niepożądanym. W związku z czym konieczne są działania, które mogłyby w sposób efektywny minimalizować istniejące dysproporcje społeczne. Działania państwa w tym zakresie są ograniczone i prowadzą się w zasadzie tylko do redystrybucji części dochodu, w formie pomocy społecznej lub programów socjalnych, co nie rozwiązuje problemu nierówności ekonomicznych. W tej sytuacji konieczne jest wykorzystanie instrumentów, które mogą uruchomić mechanizm redukcji nierówności ekonomicznych poprzez aktywność społeczną. Takim rozwiązaniem może stać się ekonomia społeczna. Celem artykułu jest ocena wpływu wykorzystania ekonomii społecznej na zmniejszenie nierówności o charakterze ekonomicznym. Analiza dotyczy funkcjonowania ekonomii społecznej w województwie zachodniopomorskim. Aby osiągnąć założony cel w artykule wykorzystano metody analizy przyczynowo-skutkowej, krytycznej

analizy literatury, analizy studium przypadków oraz obserwacji uczestniczącej. Przeprowadzone rozważania wskazują, iż wykorzystanie możliwości, jakie daje ekonomia społeczna, może pozwolić na redukcję dysproporcji ekonomicznych. Realizacja tej idei w praktyce województwa zachodniopomorskiego w przypadku funkcjonowania:

- instytucji reintegrujących jest zadowalająca,
- przedsiębiorstw społecznych, mających pełnić rolę instrumentu redukcji nierówności ekonomicznych – niedostateczna.

W związku z czym zaproponowano wiele działań mających na celu poprawę tego stanu rzeczy.

Słowa kluczowe: ekonomia społeczna, przedsiębiorstwo społeczne, nierówności ekonomiczne.

Analysis of the possibilities of using economic tools as instruments to reduce economic inequalities based on the register of the West Pomeranian Voivodeship

Summary

Under the conditions of a free-market economy, the creation of economic inequalities is a natural phenomenon, but it is undesirable. Therefore, actions are needed that are effective in minimizing the existing social disparities. The state's activities in this area are limited and are essentially limited to the redistribution of part of its income in the form of social assistance or social programs, but this does not solve the problem of social inequality. In this situation it is necessary to use instruments that can trigger a mechanism to reduce economic inequalities through social activity. The social economy could become such a solution. The aim of the article is to assess the impact of using the social economy to reduce economic inequalities. The analysis concerns the West Pomeranian Voivodeship. To achieve the assumed goal, the article uses the methods of cause-and-effect analysis, critical literature analysis, non-participating observation and case study analysis. The considerations indicate that the use of the opportunities offered by the social economy may reduce the economic disparities. The implementation of this concept in the practice of the West Pomeranian Voivodeship led to the following conclusions:

- institutions for reintegrating institutions – satisfactory,
- social enterprises that act as an instrument to reduce economic inequalities – insufficient.

Therefore a number of actions have been proposed to improve this situation.

Keywords: social economy, social enterprise, economic inequalities.

JEL: A13, J43.